

РОЗДІЛ 3 МОВИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ, АБОРИГЕННИХ НАРОДІВ АФРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

УДК 821.111-6.09

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.2.20>

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕМ З ЕТНОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ У КИТАЙСЬКОМУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

SEMANTIC PECULIARITIES OF PHRASEMES WITH ETHNOCULTURAL COMPONENT IN CHINESE MILITARY AND POLITICAL DISCOURSE

Семенюк О.Б.,

orcid.org/0000-0001-6986-0656

доктор філософії,

доцент кафедри романо-германських мов
Національної академії Служби безпеки України

Джердж А.А.,

orcid.org/0000-0002-6705-3698

магістр філології

Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України

Стаття присвячена висвітленню семантичних особливостей фразеологізмів у китайському військово-політичному дискурсі, зокрема, досліджено фразеологічні одиниці, які містять етнокультурні компоненти, виокремленні у текстах виступів (промов) китайських політичних лідерів, військових та державних діячів: Сі Цзіньпіна, Чжао Цінхуа, Лі Кецяна, Мао Дзедуну.

У статті охарактеризовано семантичні ознаки фразем в китайському дискурсі політичних та військових лідерів; з-поміж експресивних фразеологічних одиниць виділено насамперед усталені ідіоматичні вирази (чен'юй) із етномаркованими компонентами у своєму складі, які виражають образність та зміст яких зумовлений асоціаціями із подіями, сформованими у певний період історії та культури китайського етносу. У процесі семантичного аналізу визначено, що у текстах публічних виступів державних лідерів окрім стійких ідіоматичних виразів, наявні афористичні звороти як різновид фразеологічних одиниць, які містять культурно марковані компоненти: слова – символи на позначення природних явищ, рослинні та анімалістичні, історичні концепти. Доведено, що семантика китайських фразем (ідіом та афоризмів) закладена у знаках-символах, що входять до складу виразу і віддзеркалюють мовну картину китайського етносу та світоглядні орієнтири. З'ясовано, що етнокультурна своєрідність фразеологізмів китайського дискурсу сформована на тлі ментальної історичної діяльності китайського етносу та має також екстралінгвістичні чинники.

Внаслідок проведеного дослідження фразеологічних одиниць китайського військово-політичного дискурсу виявлено когнітивні домени, які відображають концептуальне мислення та світогляд китайського етносу, що сприяє глибшому осмисленню поняття етнокультурної специфіки китайських фразем та розкриттю семантичних властивостей фразеологізмів із етномаркованим компонентом у китайському військово-політичному дискурсі.

Ключові слова: фразема, етнокультурний компонент, семантика, когнітивний домен, ідіоми, афоризми, дискурс.

The article is devoted to revealing the semantic peculiarities of phraseology in Chinese military and political discourse; in particular, the phraseological units which contain ethnocultural components distinguished in the texts of speeches of Xi Jinping, Zhao Jinghua, Li Keqiang and Mao Zedong are explored.

The article characterizes the structural and semantic features of the phraseological units (phrasemes), identified in discourse of the Chinese political and military leaders, among expressive units at the first place the idiomatic collocations (chengyu) which incorporate ethnocultural components in their structure are highlighted. These idioms express imagery and their meanings are stipulated by associations with events developed in certain period of Chinese ethnic groups' history and culture.

The results of the semantic analysis demonstrate that the texts of public speeches by Chinese statesmen comprise both idioms (chengyu) and aphoristic expressions being the types of phraseological units which contain in their structure culturally marked components – words with symbolic meanings for representing natural objects and phenomena, animalistic, floristic and historic concepts. The research proves that the semantics of Chinese phraseological units (idioms and aphorisms) is rooted in the symbolic characters which best reflect the language picture and worldview landmarks of the Chinese ethnic group. It has been discovered that the ethnocultural identity of the phraseology in Chinese discourse was

shaped against the background of mental, cultural, historical activity of the Chinese ethnic group and it involves the extralingual factors too.

The conducted research of the phraseology in Chinese political and military discourse has identified the cognitive domains which reflect conceptual thoughts and worldview of Chinese ethnic group. It provides for deeper understanding of the ethnocultural phenomenon of Chinese phraseology as well as revealing semantic peculiarities of the phraseological units with ethnocultural components in Chinese political and military discourse.

Key words: phraseme, ethnocultural component, semantics, cognitive domain, idiom, aphorism, discourse.

Постановка проблеми. Фразеологічний корпус мови – це невичерпна скарбниця мови та багатий матеріал для лінгвокультурологічного дослідження. У фразеологічних одиницях як «самобутньому пласті кожної мови» знаходять відображення як стереотипи соціальної поведінки, так і суспільно важливі реалії, що можуть бути предметом особливого одночасного дослідження в мовному й культурному планах. [1, с. 30]. Взаємозв'язок між фразеологічними одиницями та етнокультурними чинниками досліджує етнофразеологія, самостійна галузь етнолінгвістики. У фокусі завдань цієї наукової дисципліни – дослідження семантичних, стилістичних властивостей фразеологічних одиниць, особливості їх творення та уживання в тісному зв'язку з етнічною історією та культурою народу. Фразеологія є потужним засобом культурної та образної репрезентації менталітету певного етносу – носія мови і потребує етнокультурологічного підходу до вивчення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження етнокультурної специфіки фразеологічних одиниць вимагає виявлення культурно маркованих компонентів у складі фразем в межах тематичного поля, враховуючи відповідності фраземних одиниць із різних мов типу метафоричного переносу значення [2, с. 63].

С. Я. Єрмоленко дає визначення термінопоняттю «етнічний компонент, у складі якого *етно* несе в своєму змісті інформацію про зазначену спільноту незалежно від соціального, культурно-освітнього статусу її представників, тобто виокремлює їх за притаманними типовими ознаками зовнішності, психічного складу, мови, матеріальної та духовної культури» [3, с. 52]. Проте, як стверджує дослідник І. М. Положин, «опис етнокультурної специфіки фразем не обмежується на певному етапі дослідження традиційним коментарем до культурно маркованих компонентів у складі фраземної одиниці» [4, с. 41].

Науковці акцентують, що у ході дослідження слід враховувати той факт, що походження фразем із етномаркованим компонентом (етнофразем), генетично пов'язане зі сферою народної духовної культури, підпорядковане певним об'єктивним закономірностям [5, с. 148]. Історія та культура

народу часто втілюються у фразеологізмах і саме завдяки встановленню семантичного зв'язку між компонентами у складі фраземи (фразеологічної одиниці) та вивченню джерела їх походження можна зрозуміти і передати світогляд певного народу: етнокультурні уявлення й вірування, звичаї та життєві цінності.

Китайський військово-політичний дискурс вирізняється унікальною фразеологічною традицією, що базується на давніх культурних концептах. Багато фразеологізмів беруть витoki з класичних текстів, таких як «Мистецтво війни» Сунь-цзи, і досі активно використовуються. За словами Лі Мін, ці вислови відображають не лише стратегічну думку, але й філософське сприйняття життя [6, с. 45]. Китайська фразеологія характеризується складністю семантичної структури, образним характером фразеологічних одиниць, етнокультурною специфікою їх значень, що викликає ряд труднощів у лінгвістів та перекладачів. Тому питання виявлення етнокультурних особливостей корпусу фразеологічних одиниць китайського військово-політичного дискурсу, їх семантичної структури потребують ґрунтовного дослідження.

Постановка завдання. Метою нашої розвідки є вивчення семантичних властивостей фраземних одиниць китайського військово-політичного дискурсу, особливості їх структури та уживання, а також виявлення у їх складі компонентів, пов'язаних з етнічною культурою народу – носієм мови. Мета передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виокремити систему фразем, у яких відображені найбільш значимі етнокультурні концепти; 2) схарактеризувати семантичні особливості фразеологічних одиниць, які містять етнокультурні компоненти у своїй структурі; 3) з'ясувати етнокультурну специфіку фразем китайського військово-політичного дискурсу та її відтворення українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Фразеологізми китайського військово-політичного дискурсу передають етнокультурну інформацію за допомогою символіки компонентів, що входять до їх складу. Семантика таких фразеологічних одиниць (ФО) має характерну культурну маркованість, що вказує на джерела походження цих фразем та приналежність до певної етнічної групи.

Ідіоми (成语, chéngyǔ) – зазвичай чотирискладові стійкі фраземи, що мають фіксовану структуру та побудовані за нормами давньокитайської мови, становлять значну частину китайського політичного дискурсу. Характерними рисами чен'юй є семантична монолітність, цілісна структура, наявність в основі образного компонента та складових компонентів, що несуть у собі символічне значення й відображають специфічні для Китаю культурні концепти, такі як: “龙争虎斗” (*боротьба дракона та тигра*), що символізує запеклу боротьбу між рівними суперниками. Для китайського військово-політичного дискурсу характерні фразеологічні одиниці, що ґрунтуються на філософії конфуціанства та військових стратегіях епохи Сунь-Цзи. Наприклад, ідіома “知己知彼, 百战殆” (*знаючи себе і ворога, виграти сотню битв*) має глибоке стратегічне та культурне значення.

Семантика чен'юй глибоко вкорінена у китайській культурі та тисячолітній історії, чен'юй беруть витоки із притч, класичних історичних та філософських текстів, таких як «І Цзин» та трактатів Сунь-Цзи («Мистецтво війни»). Наприклад, “画蛇添足” (*домалювати ноги змії*) є метафорою надмірності, яка з'явилася у V ст. до н.е. У промовах Сі Цзіньпіна: (Виступ на зустрічі до свята Весни 2025 року) наявні фразеологізми зі схожими анімалістичними компонентами та культурним підтекстом: “蛇行千里” (shé xíng qiān lǐ) – «зі спритністю змії долати тисячі лі» [7].

У міфології Давнього Китаю символізм змії та дракона практично ототожнювався. Існував міф про матір-прародительку Нюйва, котра мала вигляд напівжінки-напівзмії. Їй приписували відновлення космічної рівноваги після катастрофи [8]. Тому метафоризація образу змії, що асоціюється із швидким оновленням та змінами, привносить у контекст додаткові смислові відтінки і передає зв'язок поколінь, збереження культурних традицій.

Китайський військовий дискурс містить експресивні фразеологізми – метафоричні сполуки з етномаркованими компонентами, пов'язані з природними явищами та об'єктами, історичними образами та символами, які зберігаються в пам'яті народу довгий період і несуть в собі культурний код. Специфіка китайських фразем такого типу полягає в наповненні їх семантики символічними образами (концептами), зміст яких зумовлений асоціаціями із подіями, сформованими у певний період історії та культури китайського етносу. “以水制火” (yǐ shuǐ zhì huǒ) – «Керуй вогнем, водою», що означає управління конфліктом

через гнучкість; “借风行船” (jiè fēng xíng chuán) – «пливти за вітром», тобто використовувати сприятливі умови для досягнення цілей.

“可能遇到风高浪急甚至惊涛骇浪的重大考验” (kěnéng yùdào fēng gāo làng jí shènzhi jīngtāo hàilàng de zhòngdà kǎoyàn). Дослівний переклад: «Можливо, ми зіткнемося із високими вітрами і бурхливим морем навіть із шаленими бурями та грізними хвилями» [9].

“风高浪急” (fēng gāo làng jí) – «сильні вітри й бурхливе море (хвилі)» (символ серйозних труднощів); “惊涛骇浪” (jīngtāo hàilàng) – «шалені бурі та грізні хвилі» (великі випробування). Такі образи нагадують про «штормову» боротьбу й необхідність тримати курс, що асоціюється з військовою чи стратегічною дисципліною. У «Записах великого історика: біографія Сян Юя» (військового діяча) згадується історія, як Сян Юй бився із Лю Баном за панування, але врешті зазнав поразки в битві при Гайся та був змушений відступити до річки Уцзян. Вода річки Уцзян піднялася, утворюючи величезні хвилі. Потрапивши у скрутне становище, Сян Юй був у розпачі і зрештою вирішив покінчити життя самогубством. В результаті такої події «бурхливе море» стало загальновживаною метафорою для опису складних ситуацій [10].

“历史的车轮谁都无法阻挡” (lìshǐ de chēlún shéi dōu wúfǎ zǔdǎng) – «Колесо історії ніхто не може зупинити». Історія виникнення цієї ідіоми сягає часів стародавнього Китаю. Мудреця запитали: «Чому вода у річках і морях не тече назад крізь течію маленьких струмків і річок?» Мудрець відповів: «Воду у річках і морях не можна виміряти відром». “基本含义” (*Ріка і море не можуть йти проти малої течії*) [11]. Цей риторичний прийом часто використовується у військових промовах і передає історичну неминучість та має підтекст – виправдання великих політичних або військових дій.

З поміж зазначених експресивних фразеологізмів виокремлюємо фразеологічні одиниці, що асоціюються з боротьбою і доланням перешкод, частина з них містить флористичні компоненти та алюзії на історичні постаті та події. “披荆斩棘” (pī jīng zhǎn jí) – «Розчищати колючки і рубати терни» [12], що означає «подолання труднощів, прокладання шляху крізь перешкоди». Цей фразеологізм походить із притчі періоду Воюючих Царств про ученого на ім'я Го Пу. На шляху до царя Ци йому довелося пройти через густий ліс, вкритий колючками. Інші радили йому піти обхідним шляхом, але він був хоробрим та подолав усі перешкоди і врешті-решт йому вдалося зустрітися з королем [13].

В українській мові існує фразеологізм «пройти крізь сито і решето» або «пройти крізь вогонь і воду» [14, с. 574]. Як український, так і китайський фразеологізми містять компоненти, що описують реалії побуту та вірування народу. Проходити «шлях, вкритий терном» асоціюється із випробуванням та життєвими труднощами. Китайський фразеологізм має ширший історичний контекст і уживався в давнину для опису військових походів та реформаторських зусиль правителів.

风起于青萍之末 (fēng qǐ yú qīng píng zhī mò) (*Вітер піднімається на кінчику листочка*) – «великі події починаються з незначних змін». Ця фразема згадується у давньокитайських філософських творах, зокрема «Дао де цзін» Лао-цзи (III ст. до н.е.) і втілює принцип даосизму. «居安思危» (*Бути насторожі навіть у мирний час*) – популярна китайська стратегічна концепція бере витоки із канонічної книги конфуціанства (722 р. до н.е.) звучить як гасло (максима) [13].

Іншим різновидом фразеології виступають афоризми, яким характерні такі ознаки: узагальнення та глибина думки, стислість, експресивність, загальна значущість, несподіваність суджень (парадоксальність) і авторство. Афоризми китайського військово-політичного дискурсу (*цзіньцзююй*) є висловлюваннями філософського характеру, що мотивують людей. Вони відтворюють етнокультурний колорит через накопичений у своєму змісті колективний досвід та особливості культури. Вони також слугують мовно-естетичними знаками. Семантика китайських афоризмів концентрується навколо знаків-символів, що входять до складу виразу і передають національно-культурну специфіку мови китайського етносу та світоглядні орієнтири. З-поміж фразеологічних одиниць китайського військово-політичного дискурсу ми виділяємо найпоширеніші семантичні типи афоризмів, що містять компоненти (символи) на позначення об'єктів природи, анімалістичні знаки, флористичні, слова-символи міфологічного походження (міфологеми), політичні гасла та військові стратегії.

“天不言而四時行，地不語而百物生” (*Небо не говорить, але чотири пори року рухаються; земля не говорить, але все виникає*). Промова Сін Цзіньпіна на Кліматичному саміті завершується цитацією із поезії відомого китайського поета династії Тан Лі Бая (734 р. н. е.) [15]. Афоризм містить компоненти, які пов'язані з віруваннями китайців у природні стихії (небо, земля, повітря, вода) і увиразнюють ідею даоських ідеалів: жити в гармонії з природою, не шукати користі, а вчитися жити у природи. Принцип безкорисливості,

вдячності природі – один із даоських принципів прихований у контексті.

“百舸争流，奋楫者先” (*Сотні човнів мчать за течією, і той, хто гребе наполегливо, буде першим*) фразема бере витоки із збірки поетичних творів Китаю «Чу цзи» (III ст. до н.е.), історії про стародавню державу Чу, яка була однією із семи держав періоду Воюючих царств, що змагалися за владу. «Сотня човнів, що мчать за течією» стала символом для опису різних сил (жорсткої конкуренції) у державі [16].

У китайському військово-політичному дискурсі фразема “同舟共济” (*пливти в одному човні*) вживається для передачі людських якостей, акцентуючи важливість співпраці між сторонами для досягнення спільних цілей. У народній творчості та літературі (поезії) лексема «човен» часто набуває символічного значення і уособлюється з людською долею, що пливе по хвилях життя. У китайській етнокulturі ця метафора набуває концептуального значення і символізує єдність, колективізм та взаємодопомогу.

Схоже семантичне наповнення містить фразеологічний вираз “像石榴籽一样紧紧抱在一起” (xiàng shíliú zǐ yíyàng jǐnjǐn bào zài yìqǐ), який дослівно означає «міцно обійматися, як зерна граната». Він вживається в Китаї для позначення єдності, згуртованості та гармонії між людьми, особливо між різними етнічними групами. Вираз набув популярності завдяки Сі Цзіньпіну, який у 2014 році, виступаючи на Другій центральній робочій нараді з питань Сінцзяну, сказав: “各民族要像石榴籽那样紧紧抱在一起” (Gè mínzú yào xiàng shíliú zǐ nà yàng jǐnjǐn bào zài yìqǐ) [17], що означає: «Усі етнічні групи повинні бути так само тісно об'єднані, як зерна граната». Гранат у китайській етнокulturі символізує родючість, єдність, гармонію і продовження роду. У стародавніх китайських оселях часто можна було побачити зображення граната як оберега для процвітання сім'ї. Згідно з китайською урядовою політикою, Китай – це єдина сім'я, що складається з 56 етносів, які повинні жити разом у гармонії, як насіння граната в одному плоді. Семантика слова «гранат» (石榴, shíliú) та його зерна (籽, zǐ): 石榴 (shíliú) – «гранат»; 石 (shí) – «камінь»; 榴 (liú) – частина складних ієрогліфів, що часто пов'язані з деревами та рослинами.

“勇立潮头，做变革时代的弄潮儿” (*Стояти на передовій, бути лідером у часи змін*) – вираз лідерства і активної позиції, що може мати відтінок політичної стратегії, орієнтуючись на зміни та інновації. (Із промови Генерального консула Чжао Цінхуа) [18].

З огляду на семантичну структуру “勇立潮头，做变革时代的弄潮儿” фразеологічний зворот складається із двох частин, побудований за принципом паралельної конструкції, у якій обидві частини мають подібну граматичну та логічну структуру:

1) “勇立潮头” (yǒng lì cháotóu) – «сміливо стояти на гребені хвилі»: 勇 (yǒng) – «сміливий, відважний»; 立 (lì) – «стояти, займати позицію»; 潮头 (cháotóu) – «гребінь хвилі», метафора вживається для передачі передової, авангардної позиції в суспільстві або в процесі змін. Сам вислів означає «бути попереду змін, не боятися нових викликів»;

2) “做变革时代的弄潮儿” (zuò biàngé shídài de nòngcháo’ér) – «бути лідером у часи змін»: 做 (zuò) – «бути, ставати»; 变革时代 (biàngé shídài) – «епоха змін»; 变革 (biàngé) – «реформи, трансформація»; 时代 (shídài) – «епоха, час»; 弄潮儿 (nòngcháo’ér) – «той, хто грає з хвилями». Це метафоричне порівняння для позначення якості людини, яка не просто приймає зміни, а активно ними керує. Фраза походить із морської термінології: «弄潮儿» (nòngcháo’ér) історично означала сміливців, які виходили на гребінь хвилі. У давньому Китаї існувала легенда про Яньчжао, відомого військово-морського адмірала династії Сунь, котрий сміливо протистояв іноземним вторгненням і брав участь у морських битвах, його називали «морським вершником» [13]. У сучасному китайському політичному та соціальному дискурсі цей вислів використовується для підкреслення ролі лідерів реформ, новаторів, людей, які не бояться ризикувати.

“铸就安全合作的铜墙铁壁” (*Створити міцну стіну і залізний мур співпраці у сфері безпеки*) [19] – вказує на необхідність побудови міцних механізмів захисту, які унеможливають проникнення загроз. (Із промови прем’єра Держради КНР Лі Кецяна). Цей фразеологізм у своїй семантичній структурі має дві лексеми одного семантичного поля: мідна та залізна і походить із класичного роману китайського письменника часів династії Юань Ши Най’ань «Річкове прибережжя»

(XIV ст.), побудоване на народних оповіданнях. У цій історії Сун Цзян привів героїв Ляншань до нападу на префектуру Дунчан у Шаньдуні, але був оточений у місті ворогом. Ворог побудував міцну лінію захисту, він зітхнув: «Стіну з міді та заліза неможливо зламати» [13].

Ці афористичні вислови мають символічне звучання і співвідносяться з військовими тактиками та стратегіями у своєму тематичному полі. Вони вносять додатковий смисловий відтінок: створюють командний посил, увиразнюючи контекст за допомогою імперативу (дієслів у наказовому способі), у такий спосіб мотивуючи до дії.

Розглядаючи семантичне наповнення фразеології китайського військово-політичного дискурсу, ми виділяємо такі когнітивні домени, які відображають концептуальне мислення та світогляд китайського етносу:

1) стратегія й боротьба: “鹬蚌相争，渔翁得利” (*чайка і молюск борються, а виграє рибалка*); 2) природа як символ: “滴水穿石” (*капля води розбиває камінь*); 3) міфологізація життя (міфологеми): “长征精神” (*дух Довгого походу*); 4) єдність та безпека: “伟大祖国作坚强后盾” (*Велика Батьківщина як міцний тил*).

Висновки. В ході семантичного аналізу китайського військово-політичного дискурсу виокремлено систему фразем, які містять етномарковані компоненти, що відображають мовну ментальність та світосприйняття китайського етносу. З-поміж фразеологічних одиниць китайського військово-політичного дискурсу ми виділили найпоширеніші семантичні типи: ідіоми (чен’юй) – стійкі метафоричні вислови та афоризми, які містять у своїй структурі культурно марковані компоненти на позначення природних явищ та об’єктів (природні символи), міфологеми, анімалістичні та флористичні образи, політичні гасла та військові стратегії. Отримані результати дають змогу реконструювати мовну картину і світоглядні цінності китайського етносу та окреслюють простір для майбутніх розвідок в етнолінгвістичному домені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Венжинович Н. Ф. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень : навч. пос. 2-ге вид. Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2015. 266 с.
2. Голубовська І. М. Метафорикосимволічні іпостасі зоонімів у рамках фрагмента мовної картини світу «царство тварин». *Мовознавство*, 2003. № 6. С.61–68.
3. Ермоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд : монографія. Київ : НДІУ, 2007. 444 с.
4. Положин І. М. Зоофраземіка української та англійської мов: лінгвокультурологічний аспект : дис. доктора філософ. : 035 Філологія. Ужгород, 2024. 235 с.
5. Савченко Л. В. Презентація термінопонять етнофразеології. *Вісник Львівського ун-ту «Львівська політехніка»*. Проблеми української термінології. Львів, 2014. № 791. С.147–151.
6. Gibbs, R., Embodied Metaphor and Idioms, Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 300 p.

7. 习近平：在二〇二五年春节团拜会上的讲话URL:<https://www.12371.cn/2025/01/27/ARTI1737962403654571.shtml> (дата звернення: 13.03.2025).
8. Новий Акрополь. Змія : веб-сайт URL: <https://newacropolis.org.ua/articles/zmiia> (дата звернення: 21 лютого 2025).
9. 受权发布 | 习近平：在庆祝中华人民共和国成立75周年招待会上的讲话 *Авторизований реліз*. URL : <http://www.news.cn/politics/leaders/20240930/b469c72597224962a1f14b7553892fa1/c.html> (дата звернення: 20.02.2025).
10. 中华人民共和国国防部 (*Міністерство національної оборони КНР*) URL: <http://www.mod.gov.cn>
11. 解放军报评论员：历史的车轮谁都无法阻 URL: <http://www.mod.gov.cn/gfbw/qwfb/16342376.htm> (дата звернення: 2.02.2025).
12. 在开班式上的导学报告（2021年7月19日）URL : https://www.gqt.org.cn/xxgk/tngz_gfxwj/tzysjjh/202210/t20221013_790060.htm (дата звернення: 18.02.2025).
13. 字典|新华字典|在线字典|汉 (Словник китайської мови. Сінхуа) URL : <https://www.chazidian.com> (дата звернення: 1.03.2025).
14. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 920 с.
15. At G20 summit, Xi urges a fair, equitable global governance system. URL: http://en.moj.gov.cn/2024-11/20/c_1046694.htm (access date: 10.01.2025).
16. 中央纪委国家监委网站 发布时间:2018-11-26 URL: https://www.ynjjc.gov.cn/html/2018/toutiao_1126/58043.html (дата звернення: 17.02.2025).
17. 习近平在中共中央政治局第十八次集体学习时强调 深入. URL: <https://www.12371.cn/2024/12/10/ARTI1733801582323269.html> (дата звернення: 21.02.2025).
18. Chinese Consulate General in Zurich (Switzerland) : website. URL: <http://zurich.china-consulate.gov.cn/> (дата звернення: 17.02.2025).
19. 李克强在上海合作组织成员国总理第十四次会议大范围会. URL: https://www.gov.cn/guowuyuan/2015-12/15/content_5024480.html (дата звернення: 10.03.2025).